

განათლების სისტემის ეფექტიანობის ამაღლების და ინოვაციური სისტემის ფორმირების მნიშვნელობა

ირინა ბენია

სტუ ასოც. პროფესორი

რეზიუმე

განათლების დონე ქვეყნის წარმატებისა და განვითარების ერთ-ერთი მთავარი პირობაა. რამდენადაც განათლებულია ერი, იმდენად წარმატებულია ეს ქვეყანა. განათლება და მეცნიერება ქვეყნის განვითარებისთვის გამორჩეულად პრიორიტეტული, გრძელვადიან შედეგზე გათვლილი სფეროებია.

ადამიანური კაპიტალი ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი რესურსია. განათლება ის სფეროა, რომელიც უზრუნველყოფს პასუხისმგებლობისა და დემოკრატიული ღირებულებების მქონე მოქალაქეთა აღზრდას და შრომის ბაზრის მოთხოვნების შესაბამისი კადრების მომზადებას.

საკვანძო სიტყვები: განათლების სისტემა, გრძელვადიან შედეგზე გათვლილი სფეროები, ინოვაციური პროცესი, სწავლების ახალი ტექნოლოგიები, ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობა, განათლების ხარისხის უზრუნველყოფა, ინკლუზიური განათლება.

SUMMARY

The level of education is one of the main condition of countries success and development. As educated is the nation as successful is the country. Education and science are the firstly claimed long-term oriented spheres.

Human capital is one of the most important resources of every countries economic and social progress. Education is the sphere that guarantees the upbringing of the citizens with the feeling of responsibility and democratic values, also secures the training of the specialists in accordance with the labor-market's demands.

* * * *

განათლების დონე ქვეყნის წარმატებისა და განვითარების ერთ-ერთი მთავარი პირობაა. რამდენადაც განათლებულია ერი, იმდენად წარმატებულია ეს ქვეყანა. განათლება და მეცნიერება ქვეყნის განვითარებისთვის გამორჩეულად პრიორიტეტული, გრძელვადიან შედეგზე გათვლილი სფეროებია.

საქართველო ოდითგანვე მძლავრი კულტურული და საგანმანათლებლო ცენტრი იყო და სრულიად ბუნებრივია ჩვენი ქვეყნის ესოდენ დიდი სწრაფვა, რათა გავაუმჯობესოთ და უფრო მრავალმხრივი და ეფექტური გავხადოთ განათლების სისტემა.

როგორც წესი, ინოვაციები წარმოიშებიან ტრადიციული პრობლემების ახალი ხერხებით გადაწყვეტის ცდების შედეგად. სწორედ მაშინ იბადება

ახალი იდეა, რომელიც ნოვატორული აზრის მატარებელია. ინოვაციების უმეტესობა არის მემკვიდრეობით კავშირში ისტორიულ გამოცდილებასთან და აქვს ანალოგები წარსულში. ეს გვაძლევს იმის მტკიცების საფუძველს, რომ ინოვაციური პროცესი ესაა მიზანმიმართული და შემოქმედებითი პროცესი განვითარების, შესაბამისად კი, განსაზღვრული კრიტერიუმების შესატყვისი ახალი იდეების და ახალი პროდუქციის შესაქმნელად.

დღეს ინოვაციური ცვლილებები მიდის იმ მიმართულებით, როგორცაა განათლების ახალი შინაარსის ფორმირება; სწავლების ახალი ტექნოლოგიების დამუშავება და რეალიზაცია, მათ შორის ინფორმაციების; როგორც პედაგოგების, ისე მოსწავლეების საქმიანობის სახეობებში და აზროვნების სტილში ცვლილებები; საშუალო და უმაღლესი რგოლების ალტერნატიული სასწავლო დაწესებულებების შექმნა და განვითარება.¹

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სფეროში არსებული პოსტსაბჭოური სისტემის თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად გარდაქმნის მიზნით ბოლო ათწლეულის მანძილზე არაერთი რეფორმა განხორციელდა. პირველი ინტერვენციების გარკვეული დადებითი შედეგების მიუხედავად, შემდგომი არათანამიმდევრული პოლიტიკისა და სფეროს არასათანადო დაფინანსების პირობებში სახელმწიფომ ვერ უზრუნველყო დაწყებული ცვლილებების წარმატებით დასრულება და სისტემის მუდმივი განვითარება.²

წლების განმავლობაში განათლების სისტემის გაუმჯობესების მიზნით ბიუჯეტიდან მილიონობით ლარი გამოიყო. სხვადასხვა სასტიპენდიო პროგრამის ფარგლებში უამრავ სტუდენტს შესაძლებლობა მიეცა, სწავლა უცხოეთში გაეგრძელებინა. ცვლილებები შეეხო საჯარო სკოლებსაც. პედაგოგებისათვის ამოქმედდა სხვადასხვა წამახალისებელი პროგრამა. ეტაპობრივად მოხდა სახელფასო სისტემის ცვლილებაც. თუმცა აღნიშნული საკმარისი არ აღმოჩნდა და პრობლემა პრობლემად დარჩა. ქვეყანაში განათლების დონის მაჩვენებელი არცთუ ისე სახარბიელოა.³

განათლების სფეროში არსებული არასახარბიე-

1 <http://education.ge/index.php?do=definition/view&id=1210>

2 განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები (განსახილველი ვერსია) <http://www.mes.gov.ge/uploads/strategia..pdf>

3 <http://forbes.ge/news/393/brZeni-qarTveli-eri>

ლო მდგომარეობა საგანგაშოა იმდენად, რამდენადაც განათლების სფეროს ეფექტურობაზე დიდად არის დამოკიდებული ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობა და ქვეყნის ევროპული ინტეგრაციის პროცესის წარმატება.

დღევანდელი მდგომარეობით, საქართველოს ზოგადი განათლების სისტემა სრულად ვერ უზრუნველყოფს ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნებით განსაზღვრული შედეგების მიღწევას. სისტემური პრობლემების გამო, ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების უმეტესობა სათანადოდ ვერ ამზადებს მოსწავლეებს განათლების შემდგომი საფეხურებისთვის, შრომითი საქმიანობის დაწყების, საზოგადოებაში ინტეგრაციისა და თვითრეალიზაციისათვის. საერთაშორისო კვლევების მიხედვით, საქართველოს მოსწავლეთა აკადემიური შედეგები ჩამორჩება საერთაშორისო სტანდარტულ სკალირებულ მაჩვენებელს ნიგინერებაში (რაც გულისხმობს კითხვის, წაკითხულის გააზრების, მიღებული ინფორმაციის დამუშავებისა და პრაქტიკაში გამოყენების უნარს), მათემატიკასა და ბუნებისმეტყველებაში.⁴

საზოგადოების ჩართულობა და სოციალური პარტნიორობა გამონწვევაა განათლების ყველა საფეხურზე და მეცნიერების ყველა სფეროში. განათლება უნდა გახდეს რეალურად ღია სისტემა, მის განვითარებაზე მეტი პასუხისმგებლობა უნდა გაიზიაროს საზოგადოებამ, დაინტერესებულმა პირებმა. მათ უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მიიღონ მონაწილეობა განათლების ხარისხის უზრუნველყოფაში. ეს არის სისტემის მუდმივი განვითარების ერთ-ერთი წინაპირობა. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია როგორც განათლების სისტემაში მოქმედი დაწესებულებების გააქტიურება, ასევე საზოგადოებისა და კერძო სექტორის ცნობიერების ზრდა და მათი ჩართულობა. მნიშვნელოვანია კვლევის სფეროში ბიზნესის ჩართულობის გაზრდა.⁵

ევროკავშირთან გაფორმებული ასოცირების ხელშეკრულების ერთ-ერთი გამონწვევაა საქართველოში მეცნიერების განვითარებისა და ევროპულ სამეცნიერო სივრცეში ინტეგრაციის ხელშეწყობა. 2014 წელს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ გადადგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები ამ მიმართულებით,⁶ კერძოდ, ორჯერ გაიზარდა სოციალური პროგრამის ფარგლებში დაფინანსებული სტუდენტების რიცხვი, ასევე გაორმაგდა პროგრამის – „სახელმწიფო სტიპენდიები სტუდენტებს“ – ბიუჯეტი.⁷

4 განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები (განსახილველი ვერსია) <http://www.mes.gov.ge/uploads/strategia.pdf>

5 განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები (განსახილველი ვერსია) <http://www.mes.gov.ge/uploads/strategia.pdf>

6 ანგარიში 2013-2014

7 განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები (განსახილველი

2013-2014 წლებში საგანმანათლებლო პროცესების ეფექტიანად დაგეგმვის მიზნით ჩატარდა სისტემის სრული დიაგნოსტიკა, დადგინდა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების საჭიროებები და განისაზღვრა სტრატეგიული განვითარების პრიორიტეტები. ყველაზე გადაუდებელი საკითხი იყო განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.

განათლების და მეცნიერების სამინისტრომ 2013 წელს ინკლუზიური განათლება ერთ-ერთ პრიორიტეტად განსაზღვრა და სტრატეგია მოამზადა, რომლის მიზანია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეების სრული ინკლუზია განათლების სისტემაში და სხვადასხვა მიზეზებით სკოლის გარეთ დარჩენილი ან სკოლიდან გასული ბავშვებისთვის „განათლების მეორე შანსით“ უზრუნველყოფა.

მეცნიერების განვითარების მიმართულებით მნიშვნელოვანია გაგრძელებული მუშაობა მეცნიერების მართვის შედეგზე დაფუძნებული მოდელის ფორმირების მიმართულებით და განხორციელდეს ინტერვენციები შემდეგი ამოცანების მიხედვით:

- მეცნიერების ხარისხის მართვისა და დაფინანსების მოდელის სრულყოფა
- კვლევით საქმიანობაში საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება;
- კვლევითი პროდუქტის კომერციალიზაციის ხელშეწყობა;

გრძელვადიანი სტრატეგიის არსებობა უზრუნველყოფს: შესაბამისი ფინანსური რესურსების სწორ მობილიზებას; სხვა დარგობრივ სამინისტროებსა და სტრუქტურებთან ეფექტურ კოორდინაციასა და განათლებისა და მეცნიერების სფეროში თანამიმდევრული, შედეგზე ორიენტირებული პოლიტიკის გატარებას განათლების ხარისხის ამაღლებისათვის.⁸

განათლების სისტემა საკუთარი საგანმანათლებლო კლიმატის, ლანდშაფტისა და მისწრაფებების მიხედვით უნდა დაიგეგმოს და არა რომელიმე წარმოსახვითი „საერთაშორისო სტანდარტების“ შესაბამისად. ამგვარად უფრო მეტი მოლოდინი იქნება იმისა, რომ სკოლამ, მასწავლებელმა, სახელმძღვანელომ, მედიამ, სახელმწიფომ ხელი შეუწყოს პიროვნული ღირსებისა და თავისუფლების მოყვარული მოქალაქეების და არა რომელიმე საერთაშორისო შეჯიბრში „გამარჯვებული“ სტატისტიკური ერთეულების აღზრდას. სწორედ ასე შეიქმნება ის სისტემა, რომელიც საუკეთესო იქნება ჩვენი ქვეყნისთვის.

განათლების ცალკეული დონეების მიხედვით თავმოყრილი საერთაშორისო კავშირების მეცნიერული ვერსია) <http://www.mes.gov.ge/uploads/strategia.pdf>

8 განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები (განსახილველი ვერსია) <http://www.mes.gov.ge/uploads/strategia.pdf>

რული შესწავლა საფუძველს დაუდებს ახალ იდეებს, რომლებიც აისახება ახალ საერთაშორისო პროექტებში. შემდგომში ისინი, უფრო განვითარებული ფორმით, კვლავ განხორციელდება საქართველოში, რაც ორმხრივად მომგებიანია როგორც დონორისთვის, ისე ბენეფიციარისთვის.⁹

საქართველოში განხორციელებული წარმატებული პროექტები შესაძლებელია ადვილად გავრცელდეს და დაინერგოს სხვა რეგიონებშიც, რაც მნიშვნელოვანი იქნება ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკისთვისაც.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საერთაშორისო სამეცნიერო და საგანმანათლებლო კავშირების გაღრმავება განვითარებულ ქვეყნებთან, სხვა დასახელებულ დადებით ეფექტებთან ერთად, არის საქართველოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარებისკენ მისასვლელი უმოკლესი გზა.

მიუხედავად მნიშვნელოვანი ცვლილებებისა,

9 <http://online.tsu.edu.ge/ge/science/9970/?p=16>

ხელმისაწვდომობა კვლავ რჩება განათლების პოლიტიკის მნიშვნელოვან გამონაკვეთად და ამ მიმართულებით მუშაობა უნდა გაგრძელდეს. ამასთანავე გრძელვადიან პერსპექტივაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება განათლების ხარისხის გაუმჯობესებას, რომელიც დღეისათვის პრიორიტეტად რჩება განათლების ყველა საფეხურზე.

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. ანგარიში 2013-2014
2. განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები (განსახილველი ვერსია) <http://www.mes.gov.ge/uploads/strategia..pdf>

ინტერნეტსაიტები

- <http://online.tsu.edu.ge/ge/science/9970/?p=16>
<http://forbes.ge/news/393/brZeni-qarTveli-eri>
<http://education.ge/index.php?do=definition/view&id=1210>